
ФІЛОСОФСЬКІ ПИТАННЯ ПОСТНЕКЛАСИЧНОЇ НАУКИ

Катерина Василівна Балан – студентка II курсу Сумської філії
Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: **Тетяна Григорівна Геращенко** – доцент кафедри
гуманітарних дисциплін Сумської філії Харківського національного
університету внутрішніх справ, кандидат філософських наук, доцент

**ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМ ЯК ОСОБЛИВИЙ СПОСІБ
ФІЛОСОФСТВУВАННЯ**

Філософія екзистенціалізму завжди привертала до себе увагу. Деякий час вона була дуже актуальною, а потім зазнала критики за суб'єктивність, нігілізм та песимізм. Її представники неодноразово змінювали свою позицію. Тому й не дивно, що про екзистенціальну філософію існує така велика кількість критичних думок та зауважень. Вона і до сьогодні залишається однією із найсуперечливіших. І це пов'язано, в першу чергу, з тим, що її неможливо з точністю охарактеризувати чи звести до якогось спільного визначення.

Можна представити досить довгий список як українських, так і зарубіжних дослідників цього філософського напрямку: Т. Бабічева, В. Бібіхін, А. Богомолів, О. Больнов, І. Бичко, Р. Габітова, П. Гайдено, Ф. Гайнеманн, Й. Гесен, Г. Гофмайстер, А. Дахній, В. Добриніна, К. Долгов, А. Зотов, М. Конох, С. Кримський, В. Кузнецов, І. Лепп, Г. Лукач, Г. Менде, А. Мислівченко, Н. Мотрошилова, М. Мюллер, К. Райда, Дж. Реале та багато інших.

Екзистенціалізм або філософія існування позиціонує і досліджує людину як унікальну духовну істоту, що здатна до вибору власної долі. Визначальні риси екзистенціалізму:

- категорії абсурдності буття, страху, відчаю, самотності, страждання, смерті становляться на перше місце;
- особистість має протидіяти суспільству, державі, середовищу, ворожому «іншому», адже всі вони нав'язують їй свою волю, мораль, свої інтереси й ідеали;
- поняття відчуженості й абсурдності є взаємопов'язаними та взаємозумовленими;
- вищу життєву цінність екзистенціалісти вбачають у свободі особистості;
- існування людини тлумачиться як драма свободи [2, с. 89].

Основним проявом екзистенції є свобода, яка визначається як відповідальність за результат свого вибору. Філософія екзистенціалізму займається з'ясуванням таких питань буття, як існування людини, сутності її життя, долі у світі. Так, згідно з вченням Сартра, суб'єктом, випереджаючим існуванням сутності, є людина, а на думку Гайдеггера – людська реальність. За поглядами Ясперса, людське існування може розкриватися у названих ним «прикордонних ситуаціях», тобто у тих станах, у яких перебуває людина: страждання, боротьба, жорстокість та ворожість світу.

Кожен екзистенціаліст розуміє, що у людині відсутнє визначення її існування як особистісного буття, що направлене в ніщо (смерть). Людина спочатку існує у предметному світі, а потім визначається зі своєю сутністю і призначенням. Людина – проект себе самої, вона може існувати настільки сама себе реалізовує. Вона відповідає як за свої вчинки, так і за саме життя. За Сартром, є ще й другий екзистенціальний принцип – відповідальність за всіх людей. Пояснюючи сам принцип, філософ намагається підкреслити, що людина є індивідуальним суб'єктом. Істина досягнення самої себе не може бути іншою, ніж декартівське «Я мислю, отже існую». У понятті «я мислю» людина досягає себе.

Французький екзистенціаліст Сартр дотримується думки, що люди є абсолютно вільними істотами і не можна відняти зі свідомості людини свободу. У філософії екзистенціалізму простежуються дві умови: перша – вибір людиною мети, свобода волі людини; друга – досягнення людиною мети. Таким чином забезпечується свобода дій.

Варто зазначити, що в кредо екзистенціальної філософії лежить проблема вибору людини. Німецький філософ Гайдаггер вважає, що вибір людини допускає необхідність поставити саму себе перед смертю, тобто останнього можливість буття. Таким чином, людина опиняється перед нічим – смертю [1].

Згідно екзистенціалізму, людина існує в світі і питання про автономне існування природи для неї є малоцікавим. Природа дана людині від початку, вихідна реальність цілісна, вона неподільна на суб'єкт і об'єкт. Оскільки наука допускає такий поділ, вона нездатна тлумачити існування, яке досягається в особливому акті екзистенції. Екзистенція – це непросте переживання, а переживання буття у світі, як можливості для людини.

Значення суспільства для особистості полягає в тому, що в кращому випадку воно може дати передумови економічних, політичних та інших свобод. Проте частіше суспільство обмежує особистість. За Хайдеггером, суспільство є сфера безособового, усередненого. Прорив цієї усередненої вчиняється у екзистенції, до якої незастосовні змістовні моральні критерії. Основний постулат екзистенціалізму – «будь подоланням». У зовнішньому світі по відношенню до інших це навряд чи взагалі можливо, але чим більше особистісним є ставлення до інших, тим воно

достовірніше. Те ж відноситься і до художнього, релігійного, філософської творчості, в якому людина розриває пута зовнішності та об'єктивності.

Екзистенціалізм зумів звернутися до тонких сторін людського буття, які невимовні, в його розумінні, мовою науки. Екзистенціалісти розробили особливий спосіб філософствування, який був сприйнятий сучасною філософією [3].

Отже, екзистенціалізм, виникнувши в середині ХХ сторіччя, перевернув всю свідомість людини. Вона почала усвідомлювати себе не лише як щось відмінне від тварини, але і як особистість, вона почала розуміти своє буття, мислення, стан своєї душі. Але екзистенціалістів цікавить не мислення взагалі, а мислення кожної окремої людини. Вони прагнуть звільнитися від кайданів повсякденного життя, прагнуть скинути їх і усвідомити в чому сенс справжнього буття, справжнього існування. Життя людини дуже часто проходить непомітно, і за час його вона навіть не встигає зрозуміти чому і для чого вона жила. Необхідно розмірковувати над цим питанням, тому що воно дуже важливе, іноді навіть можна сказати, що найважливіше для кожного. Людина має вирішити для себе для чого вона живе, усвідомити себе не лише як частину суспільства, а як оригінальну, єдину та неповторну особистість.

Література:

1. Стрикалюк Б. Історія філософії. Філософія для студентів, Філософська пропедевтика [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://tureligious.com.ua/filosofiya-ekzystentsializmu/>
2. Амельченко Н.. Екзистенціалізм // Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. – К. : Парламентське видавництво, 2011. –236 с.
3. Петров В. П. Философия : курс лекций : учеб. для вузов по дисциплине «Философия» для естеств. и техн. специальностей / В. П. Петров. – М. : Гуманитарный изд. центр ВЛАДОС, 2012. – 551 с.

Олена Юрївна Борисенко – студентка ІІ курсу Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: **Тетяна Григорівна Геращенко** – доцент кафедри гуманітарних дисциплін Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат філософських наук, доцент

МОРАЛЬНІ ПЕРСПЕКТИВИ МАЙБУТНЬОГО

XXI століття перенасичене проблемами, про які в минулому не могли навіть і чути. З'явилась тенденція до погіршення духовно-емоційної сфери людей. Сучасний світ втратив такі поняття як мораль, гуманність.